

อุทิศนา

จักรธรรมะมัลย์	จะหมื่นทั่วทั้งราชตรี
แผ่ธรรมะรังษี	ตามพระพทธทรงประสงค์ ฯ
มั่นหมายจะเสริมศาสน์	สถาปน์โลกให้อยู่ยัง
ปลอดภัยพินาศ, คง	เป็นโลกศุขสถาพร ฯ
หากแล้งพระธรรมญาณ	อันธพาลกลีบร
จะครองโลกเป็นอากร	ให้ลวลู่สเตร์จันาน ฯ
จะทกข์ทนทั้งคืนวัน	พิฆาตกนบมีประมาณ
ด้วยเหตุอหังการ	เข้าครองโลกวิโยคธรรม ฯ
บรรษัทพระพทธองค์	จึงประสงค์ประกอบกรรม
ตามแนวพระธรรมนำ	ให้โลกผองผ่องพันภัย ฯ
เผยแผ่พระธรรมทาน	ให้ไพศาลพิชิตชัย
แปดหมื่นสี่พันนัย	อุทิศทั่วทั้งราชตรี ฯ

พ.ท.

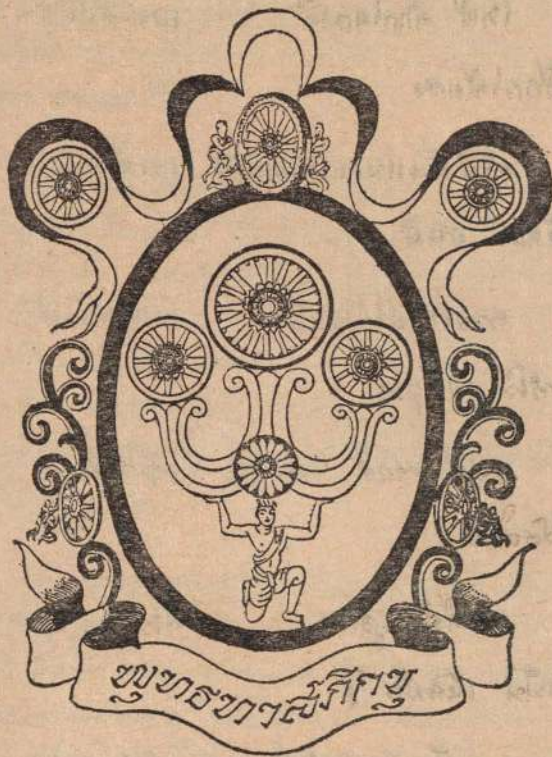
๒๕๒๓

✽ อุปสัมปทานุสรณ์ ✽

หนังสือนี้มอบให้	เป็นธรรม- ทานเอย
ฟังอ่านฟังจักนำ	สุขให้
“เรื่องแสน” กล่าวขออำ-	ลาอุป- สมบทนา
ของฝากจากแดนใต้	ต้นแล้วเพียรแสวง

๒๑ กรกฎาคม ๒๕๒๗

เมื่อพอใจในหน้าที่ที่กำลังกระทำ ก็มีสวรรค์อยู่ ณ ที่นั้นเอง!
เมื่อไม่รู้จักตัวเอง ก็ไม่รู้วาทนควรจะมีหน้าที่อะไร.

ชุดหมอนล้อ อันดับ ๒๗

พิมพ์ครั้งที่ ๒ : ๑,๐๐๐ เล่ม

๑๐ กรกฎาคม ๒๕๒๙

เราสองคน @ พี่น้องรักกัน

เฮ้ย ดักดำดำ

เพราะดีมีผล-

นี่เรา, ดักดำดำ

อันดีมีผลและเราหน่อย

เดี๋ยวนี้ก็มี

มากี่ครั้งแล้ว มนต์

ดอจตุรมิตรได้ใจนี้

ที่เรายอมให้

ดอจตุรมิตรไว้ เป็นคุณ

อยู่ดี อดดี เพราะบุญ

ทำไว้ได้ดี

ตลอดชีวิตมา

ดอจตุรมิตรอยู่ไหน

ก็เพราะเหตุผลว่า

เราทำดีไว้ เห็นมี ?

เหตุนี้ เราทำในใจ

อันดีเสมอไป

ดอจตุรมิตรมีสมมุติ ๆ

อนุชานนท์ อิมพริมา

คำปรารภ

การจดบันทึกหนังสือ ขุดค้นหนังสือชาวอเมริกัน ซึ่งเขียน
แพร่ ก็โดยประสงค์จะเผยแพร่ความรู้แห่งวิถีธรรม เป็นวิถีตา-
ประศาสตร์ ส่วนแต่เดิมโลกเรา จะมีความวิจิตรทางจิตต่าง-
กันอยู่มาก จนหมดสิ้น.

ธรรม = เป็น ปรัชญาชีวิต ของชีวิต, แต่เขาสนใจ
กันเพียงปรัชญาชีวิตที่ ล้าหลัง สำหรับทางกาย. ชีวิตที่ขาด
ปรัชญาชีวิตที่แท้ นั่น เป็นชีวิตที่ขาดแล้ว แต่เป็นความสูญ-
เสีย ยิ่งไปกว่าการขาดทางร่างกาย เพราะขาดปรัชญาชีวิต, ธรรม
ที่จะเปลี่ยนแปลงกันไม่ได้เลย. ความมีชีวิตที่ปราศจาก
ธรรมะ นั่น เป็นความทุกข์ ของแต่ละคน แล้วจะหา
วิธีพ้นทุกข์ แก่กันและกัน จนกระทั่งถึง ระดับอันสมบูรณ์
เป็นที่สุด.

เป้าหมายของมนุษย์ ที่ถูกตั้งอยู่ที่สุด คือ ธรรมที่ทุก
คน มีความสุขเป็นเป็นที่พอใจ และมีความสัมพันธ์ใน
ชีวิตที่ เป็นประโยชน์ แก่กันและกัน ตั้งแต่วัน อยู่จากกระเชอ
นี้ และตลอดเวลา. นั่นแหละ คือ ชีวิต ที่ อยู่ กับ ธรรม
ที่ ดี ชีวิต ที่ ดี คือ การใช้ ประโยชน์ ของ เรา มี ความ เป็น
มนุษย์ อัน ถูก ตั้ง และ สมบูรณ์.

ชื่อของ เรา จะ ต้อง เป็น ผู้ รัก - คือ สัจ - กต เมตตา
กตเมตตา ต่อ ปิตามารดา ถึง ฆราวาส แม้ ชีวิต ก็ ควร เสีย สละ
ให้ ได้; จะ ต้อง เคารพ เชื่อฟัง ครู บา อาจารย์ คน แก่ คน เฒ่า

เมื่อพอใจในหน้าที่ที่กำลังกระทำ ก็มีสวรรค์อยู่ ณ ที่นั่นเอง.

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจธรรมทั้งหลาย,

การบรรยายปาฐกถาธรรม ทางวิทยุกระจายเสียง โดยความมุ่งหมายว่า ประมัตตธรรมกลับมา โลกาสว่างไสว ในวันนั้นนั้น อาตมาจะกล่าวโดยหัวข้อว่า เมื่อพอใจในหน้าที่ที่กำลังกระทำ ก็มีสวรรค์อยู่ ณ ที่นั่นเอง. ในครั้งที่แล้วมาว่า แผ่นดินทองของแต่ละคน ต้องสร้างด้วยแผ่นดินธรรม, วันนั้นว่า เมื่อพอใจในหน้าที่ที่กำลังกระทำ ก็มีสวรรค์อยู่ ณ ที่นั่นเอง, เห็นได้ว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกัน, ขอได้โปรดตั้งใจฟัง ให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้.

วันนี้มีหัวข้อใหญ่สำคัญที่ว่า ความพอใจในหน้าที่ที่กำลังกระทำ นั้นแหละคือสวรรค์ที่แท้จริง ของบุคคลนั้นเอง; จะได้พิจารณากันเป็นตอน ๆ ไปว่า สิ่งที่เราเรียกว่า

* ปาฐกถาธรรมทางวิทยุ โดย ท่านพุทธทาสภิกขุ ๒๑ ก.ค. ๒๔

หน้าที่ นั่นก็คือธรรมะ, สิ่งที่เรียกว่า ธรรมะคือหน้าที่.
แต่ข้อนี้^๕ เป็นสิ่งที่ไม่ค่อยจะมอง หรือมองเห็น หรือจะยอมรับ
กัน; เพราะได้ยินได้ฟังมา ได้ศึกษามา ในลักษณะอย่างอื่น.
ตั้งแต่ท่านทั้งหลาย ก็พอจะนึกเห็น ว่าเราเคยแยกธรรมะ
ไปไว้เสียที่วัด, แล้วก็เอาการงานไว้ที่บ้าน หรือที่
ออฟฟิศ. หน้าที่นั้นอยู่ที่การประกอบอาชีพ, ส่วน
ธรรมะนั้นเอาไว้ที่วัด ไว้ทำพิธีรีตอง, เลยอยู่แยกกันเป็น
คนละเรื่อง มันอยู่แยกกันเป็นคนละเรื่อง คนละแห่ง.
นี่ความรู้สึกที่มีกันอยู่โดยทั่วไปโดยนิตินัย มันเป็นอย่างนี้,
ส่วน พุทธินัย หรือความจริงนั้น^๕ สิ่งทั้งสองนี้เป็นสิ่ง
เดียวกัน.

ธรรมะช่วยให้มนุษย์รอด.

เราจะต้องยอมรับกันทั่วไปว่า ธรรมะนั้น^๕ คือสิ่งที่
จะช่วยให้เราให้รอด, ช่วยมนุษย์ให้รอด; แต่จะช่วยให้รอด
ได้นั้น ทุกคนต้องทำหน้าที่. ต้องทำหน้าที่โดยสมควร
แก่อดีตภาพของตนๆ, หน้าที่นั้นก็เป็นธรรมะขึ้นมา
สำหรับจะช่วยให้รอดจากปัญหาที่เขากำลังประสบอยู่. หน้าที่

ของคนนั้นแหละช่วยคน, หน้าที่ของคนนั้นแหละช่วยคน
 อย่างพระเจ้าช่วย; แต่คนต้องทำหน้าที่ จึงจะมีพระเจ้า
 หรือจะเกิดพระเจ้าขึ้นมาสำหรับช่วยคน. นี่ข้อเท็จจริงมัน
 เป็นอย่างนี้, มันมีอยู่อย่างนี้ซึ่งพอจะมองเห็นได้ ค้ำยันทุก
 คน.

ที่นี้ก็มาถึงคำว่าธรรมหรือธรรมะ; คำว่า ธรรม
 เป็นภาษาอินเดียที่คำบรรพ ใช้กันมาตั้งแต่ก่อนพระ-
 พุทธเจ้าเกิด ในฐานะเป็นหน้าที่ที่ต้องประพฤติกระทำ.
 คำสอนก็สอนเรื่องหน้าที่, แต่ตัวธรรมะจริงนั้นอยู่ที่การ
 กระทำ, การกระทำนั้นต้องกระทำหน้าที่ โดยสมควรแก่
 อดิภาพของตน อย่างสุดความสามารถของตน.

ธรรมะแปลว่าหน้าที่, จะแปลว่าความรู้เรื่อง
 หน้าที่ก็ยังได้. การปฏิบัติหน้าที่นั้นแหละเป็นตัวธรรมะแท้,
 ส่วนผลของการปฏิบัติหน้าที่นั้น ก็รวมอยู่ในคำๆ นี้ได้.
 คำว่า ธรรม จึงมีใจความ สำคัญอยู่ที่คำว่าหน้าที่, แปลว่า
 หน้าที่ แล้วก็ถึงถึงหน้าที่, แต่ในฐานะเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์
 สูงสุดกว่าสิ่งทั้งหลายทั้งปวง เพราะว่าเป็นสิ่งที่ช่วยชีวิตได้
 จริง.

ใครปราศจากหน้าที่ คนนั้นก็ปราศจากชีวิต ในทุก
ความหมาย, ปราศจากหน้าที่ในความหมายไหน ก็ปราศจาก
ชีวิตในความหมายนั้น. คำว่า ธรรมแปลว่าหน้าที่ ซึ่ง
จำเป็นสำหรับสิ่งที่มีชีวิต จะต้องรู้จักและจะต้องกระทำ.

ทำหน้าที่ คือ การปฏิบัติธรรม.

ที่นั่นคุณต่อไป ที่ไหนมีการทำหน้าที่ ที่นั่น
แหละมีการปฏิบัติธรรม, ที่ไหนมีการปฏิบัติธรรม
ที่นั่นแหละมีการทำหน้าที่. การปฏิบัติธรรมคือการทำ
หน้าที่ นับตั้งแต่หน้าที่น้อยๆ ตามบ้านเรือนน้อยๆ อุปกรณ์
แห่งการเป็นอยู่, ภาระทั้งหน้าที่ที่จะต้องเลี้ยงชีวิต ด้วยอาชีพ
ต่างๆ, ภาระทั้งหน้าที่ที่จะต้องทำให้บรรลุผลและนิพพาน
เป็นที่สุด ล้วนแต่เรียกว่าหน้าที่. ที่ไหนมีการทำหน้าที่
ที่นั่นมีการปฏิบัติธรรม; ธรรมคือหน้าที่ธรรมะคือหน้าที่,
หน้าที่คือธรรม. พุทกลับกันก็ได้ว่า ที่ไหนมีการทำหน้าที่
ที่นั่นมีการปฏิบัติธรรม, ที่ไหนมีการปฏิบัติธรรม ที่
นั่นมีการปฏิบัติหน้าที่; จะเอาสถานที่เป็นเครื่องกำหนด
นั้นไม่ได้ คือว่าแม้ในโบสถ์ ในวัดในโบสถ์อาจจะไม่มีธรรมะ

ก็ได้ ถ้าไม่มีการปฏิบัติหน้าที่. ที่กลางทุ่งนาที่ไถนาอยู่
โครมๆ เสียอีกนั้น จะกลายเป็นมีธรรมชาติ เพราะมีการปฏิบัติ
หน้าที่.

อาตมาได้เคยสังเกตเห็นว่า ในโบสถ์บางแห่งนั้น
มีแต่การสนับเซียมซี กับการทำพิธีรีตอง ขอร้องอ้อนวอน
สวดอ้อนวอนอย่างนั้นอย่างนี้, ถ้าอย่างนั้น ในโบสถ์นั้นไม่มี
ธรรมชาติ. ในทุ่งนาที่คนกำลังไถนาอยู่ นั้นแหละคือการทำ
หน้าที่ที่เป็นตัวธรรมชาติ ซึ่งจะช่วยให้เราให้รอดตามสมควร.

คนเป็นอันมากไม่ได้ชอบการทำงาน แล้วก็
อ้างว่า ไม่มีงานทำบ้าง หรือไม่มีแรงจะทำบ้าง ซึ่งเกี่ยว
กันอนเสียบ้าง, นี่เป็นเรื่องของคน. แต่สุนัขและแมว
เป็นต้น กำลังทำหน้าที่อยู่ สุนัขทำหน้าที่เฝ้าบ้านอย่างไม
บกพร่อง, แมวทำหน้าที่จับหนูอย่างไมบกพร่อง ทำหน้าที่
อยู่อย่างแท้จริง, เมื่อคนกำลังอ้างว่าไม่มีงานทำ หรืออน
ซึ่งเกี่ยวอยู่. เพราะคนไม่รู้ความจริง ซ่อน, ไม่รู้ความ
จริงว่า สิ่งสูงสุดมีค่าควรเคารพบูชา แม้แต่พระพุทธเจ้า
ทุกพระองค์ก็บูชา นั้นนี่คือหน้าที่หรือธรรมชาติ, ธรรมชาติ

คือหน้าที่ หน้าที่คือธรรมะ. พระพุทธเจ้าทุกพระองค์เคารพ
ธรรมะ ในฐานะเป็นหน้าที่ของพระพุทธเจ้า.

เพราะไม่รู้ความจริงข้อนี้ คนส่วนมากจึงเกลียด
หน้าที่ ในฐานะเป็นของเหน็ดเหนื่อย, เมื่อในการที่จะทำ
หน้าที่ อยากรจะเล่นสนุกสนาน, **ไม่ยอมรับหน้าที่** อย่างกับว่า
เป็นคู่รัก หรือเป็นคู่ชีวิต. เขาไม่ได้ยอมรับหน้าที่ อย่างกับ
เป็นคู่รัก หรือเป็นคู่ชีวิต, นี่แหละดูให้ดี, เพราะไม่รู้ความ
จริงข้อนี้ เขาจึงเกลียดหน้าที่หรือธรรมะ; แต่เขาก็ **ต้องทน**
ทำหน้าที่ อยู่นั่นเอง มันหนักไม่พ้น, เพราะมิฉะนั้นจะไม่มี
อะไรจะกิน ไม่มีอะไรจะใช้ ไม่มีอะไรจะให้ความเพลิดเพลิน
สนุกสนานคือเงิน. เขาจึง **ต้องทนทำหน้าที่** ด้วยจิตใจที่
ไม่อยากรจะทำ โดยแท้จริงก็คือฝืนทำ; **เมื่อฝืนทำก็**
เหมือนกับว่า ตกนรกไปพลางทำหน้าที่ไปพลาง.

เขาทนทำหน้าที่อย่างต้องจำใจทำ ก็ตกนรกไป
พลาง ทำหน้าที่ไปพลาง. ดูให้ดีเถอะ นี้คือใคร? ใครที่ **ไหน**
และเมื่อไร? ดูจะเป็นส่วนมากของทุกคน ในที่ทุกหนทุกแห่ง
ทั้งในอดีต ปัจจุบันและอนาคต, **ไม่รู้ความจริงข้อนี้** ก็เกลียด

หน้าที่, ไม่ยอมรับหน้าที่ อย่างเสมือนว่าเป็นคู่รัก หรือ เป็นคู่ชีวิต ของตน.

ต้องทำหน้าที่ด้วยความรักบูชา.

ที่ตรงกันข้าม ถ้ารู้จักความจริง ช้อนี้ เห็น ประจักษ์อยู่ในใจ ว่ามีความจริงอย่างนี้ เขาก็จะพอใจ เคารพรักบูชาในหน้าที่, การงานหน้าที่นั้น ก็กลายเป็น สวรรค์ อยู่ในตัวมันเอง, กลายเป็นสวรรค์ขึ้นมาทันที ที่มี ความพอใจในการทำหน้าที่, ความสุขมาจากความพอใจ, พอใจแล้วต้องเกิดความสุขเสมอไป ไม่ว่าจะเป็นอย่างบุญอย่าง บาปอย่างดีอย่างชั่ว อย่างมากอย่างน้อย อย่างใหญ่อย่างเล็ก อะไรก็ตาม มันอยู่ที่ความพอใจ. ถ้าความพอใจบริสุทธิ์ สวรรค์นั้นก็บริสุทธิ์, ถ้าความพอใจนั้นมาจากสิ่งหลอกลวง; เช่นมาจากอบายมุข เป็นต้น มันก็เป็นสวรรค์ โทหก, สวรรค์หลอกลวง ของคนพาลทั้งหลายที่พอใจใน อบายมุข.

นี่แหละจะต้องรู้ความจริงช้อนี้ ให้ถึงที่สุด การงาน ก็จะกลายเป็นสวรรค์ อยู่ในขณะที่กำลังทำงานนั่นเอง ในตัว

มันเอง โดยตัวมันเอง. เหนือที่ไหลออกมา ก็กลายเป็น
 น้ำมนต์ที่แสนจะเย็นอาบรดให้เย็น เย็นกายเย็นใจ, พอใจ
 สนุกสนานในการทำหน้าที่ เขาจึงมีสวรรค์อยู่ทุกอิริยา-
 บถ ทุกวินาที ทุกกระเปาะนิ้ว แห่งสถานที่. นี่สวรรค์
 มีอยู่ทุกอิริยาบถเพราะอิมเอิบไปด้วยความพอใจ ในการได้
 ทำหน้าที่อันเป็นสิ่งสูงสุด, เป็นเกียรติยศสูงสุดของความเป็น
 มนุษย์ และจะช่วยตนให้รอด โดยประการทั้งปวง.

ดังนั้นเรา จะต้องทำหน้าที่ ด้วยจิตที่รู้สึกบูชา
 ในหน้าที่, ทำหน้าที่ด้วยจิตใจที่บูชาในหน้าที่ ในฐานะ
 หน้าที่เป็นสิ่งสูงสุด หรือมีเกียรติยศสูงสุดของมนุษย์. พอจะ
 ทำหน้าที่ก็พนมมือให้แก่สถานที่ที่ทำงาน, พนมมือให้แก่
 ห้องทำงาน, พนมมือให้แก่เครื่องมือทำงาน แม้ที่สุดแต่ว่า
 จุกควายแบกไถไปที่นา จะไถนา วางลงแล้วก็พนมมือให้แก่
 ควายและแก่ไถ, นั่นแหละในฐานะเป็นเครื่องมือทำหน้าที่
 มีจิตใจอิมเอิบ เกินร้อยเปอร์เซ็นต์ ในการที่จะทำหน้าที่
 แล้วก็ สนุกด้วยการทำหน้าที่. นี้ขอ้อีกที่ว่า จงพนม
 มือให้แก่สถานที่ทำงาน ห้องทำงานและเครื่องมือ
 ทำงาน ก่อนแต่จะลงมือทำงาน.

เมื่อเขารักหน้าที่ ถึงขนาดนี้ มัน ก็จะเกิดอิทธิ-
 บาททั้ง ๔ ขึ้นมาเองโดยอัตโนมัติ : เกิดฉันทะในการทำ, เกิดวิริยะ ความพากเพียรในการทำ, เกิดจิตตะเอาใจใส่
 ในการกระทำ, วิมังสา สอดส่องใคร่ครวญในการทำ, ซึ่ง
 เรียกว่า อิทธิบาท ๔ เป็นธรรมให้เกิดความสำเร็จในที่ทุก
 สถาน ; เพราะพอใจในหน้าที่ บูชาหน้าที่, เคารพหน้าที่
 อย่างนี้ พนมมือให้แก่หน้าที่. แล้วมันก็จะเกิดอิทธิบาท ๔
 ๕๕
 ขึ้นมาเอง, ความสำเร็จก็อยู่ในกำมือของบุคคลผู้นั้น.

ในที่สุด เขาก็ ยกมือไหว้ตัวเองได้อีกทีหนึ่ง,
 ยกมือไหว้ตัวเองได้อีกทีหนึ่ง ซึ่งดูจะเป็นคำที่แปลก สำหรับ
 คนส่วนมาก ว่ายกมือไหว้ตัวเองได้คือสวรรค์. เมื่อได้
 ทำหน้าที่ พอใจอยู่ด้วยหน้าที่ ก็มีความสนุกในการทำหน้าที่,
 แล้วก็มีความสุข ในการทำหน้าที่นั้นเอง, จึงยกมือไหว้ตัวเองได้
 ว่าช่างกระไรนะ ช่างเต็มไปด้วยความถูกต้อง ความดีความ
 งามความบริสุทธิ์ แห่งความเป็นมนุษย์ของตน. กล่าวได้ว่า
 ความพอใจในหน้าที่อยู่ที่ไหน สวรรค์ที่แท้จริงอยู่ที่นั่น,
 แล้ว ความสุขที่แท้จริงก็อยู่ที่นั่น.

ความสุขจริงไม่ต้องใช้เงิน.

ความสุขที่แท้จริง อย่างนี้ มันไม่ต้องใช้เงินเลย ; แต่กลับจะ ทำให้เงินเหลือ, เงินเหลืออยู่ทุกบาททุกสตางค์ ที่เป็นผลงาน, ได้รับความสุขอย่างยิ่งเสีย ตั้งแต่เมื่อกำลังทำงาน. ความสุขนี้ไม่ต้องใช้เงิน, จะเป็นหน้าที่เด็กน้อยสูงค่าอะไรมันก็ทำให้เกิดความพอใจได้ทั้งนั้น มันเป็นความสุขที่ไม่ต้องใช้เงิน. เพราะฉะนั้นให้ถือเป็นหลักว่า ความสุขที่แท้จริงนั้นไม่ต้องใช้เงิน ถ้าต้องใช้เงิน มันก็เป็นความเพลิดเพลิดที่หลอกหลวงไปทั้งนั้น.

คนหลงสำคัญผิด เห็นความเพลิดเพลิดที่หลอกหลวงว่าเป็นความสุข ขยันหาเงิน อาบเหงื่อต่างน้ำไปพลาง ตกนรกไปพลาง, เพราะไม่รู้ว่าได้ทำหน้าที่ที่ควรจะชื่นใจ มันก็ทำอย่างจำใจ เพราะมันอยากจะได้สิ่งที่หลอกหลวง, อยากจะได้อบายมุขอันหลอกหลวง, มันก็ ต้องทนทำหน้าที่เพื่อไปใช้สำหรับอบายมุขที่หลอกหลวง, เพื่อเอาเงินมาซื้อหาความเพลิดเพลิดที่หลอกหลวง.

ที่นี้มันก็เกิดแยกทางกันขึ้น สำหรับ คนอันธพาล เมื่อไม่ได้ทันใจก็โกง, เมื่อไม่ได้เงินทันใจก็โกง : นับตั้ง

แต่โกงคอร์รัปชันในหน้าที่ โกงเงินหลวง โกงหน้าที่ ลงมาถึงเรื่องปล้น เรื่องขี้, เรื่องลักเรื่องขโมย, ของอันธพาล เล็ก ๆ น้อย ๆ, อันธพาลสูงสุดอยู่ที่คอร์รัปชันโกงในหน้าที่ที่ได้รับการมอบหมายให้กระทำ.

นี่หลงสำคัญผิดอย่างนี้ มันก็ทำอย่างนี้ แล้วก็จบชีวิตลงไปในคุกในตาราง หรือมีหนี้สินท่วมหัวท่วมหู ถ้าไม่ถึงว่าจบชีวิตลงในตาราง ก็ยังเป็นคนที่ มีหนี้สินท่วมหัวท่วมหู. นี้เรียกว่าตกนรกกันโดยสิ้นเชิง โดยไม่มีอะไรเหลือ.

สัมมาทิฐิทำให้มีหน้าที่เป็นสวรรค์.

ที่นี้ถ้าเขารู้จัก สิ่งที่เขาเรียกว่า หน้าที่อันแท้จริง เขาจะทำให้สวรรค์มีขึ้นมาได้ ในที่ทุกแห่ง, สวรรค์มีในที่ทุกแห่ง ที่ผู้ไม่รู้จักบูชาหน้าที่. บูชาหน้าที่ ทำหน้าที่ สนุก มีความสุข เพราะได้ทำหน้าที่ ซึ่งมันมีได้ทุกแห่ง, มันมีได้ทุกแห่งไม่ว่าที่ไหน หรือเวลาไหน. แต่ขึ้นอยู่กับจิตใจ หรือทิฐิความเห็นของจิต ผิดหรือถูก; มีความเห็นผิด มันก็ไม่เห็นว่าหน้าที่คือธรรมะ, มันเห็นหน้าที่

เป็นสิ่งที่ต้องทำ เพื่อเอาเงินมาซื้อหาเหยื่อให้แกกิลเลส หรือ
ดำรงชีวิตก็ตามเถอะ มันทำด้วยความจำใจทั้งนั้น.

ขอให้มีสัมมาทิฐิในเรื่องนี้ ให้ถูกต้องเสียโดยเร็ว
เถิด ว่าธรรมะคือหน้าที่หน้าที่คือธรรมะ, หน้าที่คือสิ่งที่จำ
เป็นแก่ชีวิต จะช่วยชีวิตให้รอด, หน้าที่จะกลายเป็น
พระเจ้าที่เกิดขึ้นช่วยเราให้รอด. นี่เป็นสัมมาทิฐิ คือ
ความคิดความเห็น ความเข้าใจ หรือความเชื่ออันถูกต้อง
ในเรื่องเกี่ยวกับชีวิตของคนเรา ว่ามีธรรมะเป็นหน้าที่
มีหน้าที่เป็นธรรมะ.

ถ้าทำอย่างนี้ได้ ปัญหาของคน ๆ นั้น ก็จะหมดไป
ทันที, เพราะว่าเขามีสวรรค์อยู่ในการทำหน้าที่ทุกหนทุกแห่ง
ไม่ว่าที่ไหน ไม่ว่าเวลาไร. เขาเป็นสุขสนุกสนานอยู่กับการ
ทำหน้าที่ มีหน้าที่เป็นสวรรค์ มีสวรรค์เป็นหน้าที่
ความทุกข์ก็ไม่อาจจะแทรกแซงเข้ามาได้, เพราะจิตใจ
เต็มอยู่ด้วยความพอใจ สนุกสนานในการปฏิบัติธรรม
หรือหน้าที่นั้นเอง.

ทุกคนทำหน้าที่ถูกต้องจะไม่มีปัญหาทุกระดับ.

เมื่อพูดถึงครอบครัว ก็เป็นครอบครัวที่ถึงที่สุดแห่ง
 อุดมคติโดยแท้จริง ว่า การมีครอบครัวนั้น มันก็สำหรับ
 จะได้ร่วมมือกัน ทำหน้าที่ของแต่ละคนในครอบครัว
 ให้มันง่ายขึ้น. ครอบครัวมีกี่คน เมื่อร่วมมือกันแล้ว
 กิจการงานของครอบครัวก็ถูกแบ่งเบาไปตามจำนวนคน แล้ว
 มันก็ง่ายขึ้น เบาขึ้น สบายขึ้น ทำได้โดยสะดวกยิ่งขึ้น, แล้วก็
 เป็นผู้ร่วมสุขร่วมทุกข์กัน ในการทำหน้าที่. เมื่อสนุกใน
 การทำหน้าที่ อย่างที่กล่าวมาแล้ว ครอบครัวนั้นก็จะเป็น
 ครอบครัวที่เสวยสวรรค์, ดำรงอยู่ในสวรรค์อันแท้จริง
 ที่นี้ และเดี๋ยวนี้ ไม่ต้องรอต่อตายแล้ว.

ที่นี้ก็มองไปถึงปัญหาของสังคม; ปัญหาส่วน
 บุคคลหมดไปแล้ว ก็มองดูที่ปัญหาของสังคม มันก็ตอบ
 ได้ในทันทีที่ว่า สังคมนั้นประกอบด้วยบุคคล เมื่อบุคคล
 เป็นอย่างไร สังคมก็เป็นอย่างนั้น. เดี่ยวนี้ บุคคลไม่มี
 ปัญหา มีแต่ความสงบสุข สันติสุข สันติภาพ อยู่ในตนเอง
 แล้ว, สังคมก็จะเป็นสังคมที่ไม่มีปัญหา ปัญหาสังคม
 หรือปัญหาของประเทศชาติ จะหมดไปทันที เมื่อทุกคน

ทำหน้าที่ ที่ถูกต้องตามความเป็นมนุษย์, ไม่ใช่หน้าที่
ของอันทพาล. หน้าที่ของอันทพาลนั้น เรียกว่าธรรมะของ
อันทพาล เป็นธรรมะของพาลชน เราไม่ต้องการ. เรา
ต้องการหน้าที่หรือธรรมะของวิญญูชน ที่ถูกต้องตาม
กฎเกณฑ์แห่งพระศาสนา หรือวัฒนธรรม จริยธรรม โดย
ประการทั้งปวง.

กล่าวได้อย่างสั้นๆว่า เมื่อทุกคนทำหน้าที่
ปัญหาของประเทศชาติก็จะหมดไป. เดียวกันทุกคน
ไม่ได้ทำหน้าที่ของตน หรือทำเกินหน้าที่ จนไปกระทบ
กระทบกันอื่น ซึ่งไม่ใช่หน้าที่ของตน, หรือพยายามที่จะเอา
เปรียบคนอื่น ซึ่งมันไม่ใช่หน้าที่ของตน.

ขอให้ทุกคน ทำหน้าที่ของตนๆ อันเหมาะสม
ถูกต้อง สมควรแก่อัตภาพของตนๆ, ซึ่งจะต้องขอย้ออีกที
หนึ่งว่า แม้กระทั่งสุนัขและแมว สุนัขก็สนุกในการทำหน้าที่
จะเป็นสุนัขไล่เนื้อ หรือเป็นสุนัขเฝ้าบ้าน ก็ทำหน้าที่อย่าง
ไม่มีบกพร่อง, แมวก็ทำหน้าที่ ในการเฝ้าทรัพย์สินสมบัติให้
ปลอดภัยจากหนู โดยไม่ไปม้วนอนหลับเสียที่ไหน. ทั้งสุนัข
และแมวสนุกสนานในการทำหน้าที่ของมัน. นี้ประเทศ-

ชาตินั้นหมดปัญหา เพราะทุกคน ๆ ทุกชีวิตทำหน้าที่ของตน
กระทั่งสุนัขและแมว ปัญหาของสังคมก็หมดไป.

ที่นี้ก็มาถึงปัญหาของโลก, แม้ปัญหาของโลก
ก็จะหมดไปในทันที เมื่อทุกคนรู้จักมีสวรรค์ในหน้าที่
ของมนุษย์, เมื่อคนในโลกทุก ๆ คนรู้จักมีสวรรค์ในหน้าที่
การงานของมนุษย์ ไม่ต้องรอต่อตายแล้ว, ที่นี้และเดี๋ยวนี้
เรามีสวรรค์ได้ ในหน้าที่และการงานของเรานั่นเอง.

สวรรค์อย่างนี้เป็นสวรรค์แท้จริง มองเห็นได้ เป็น
สันติภูมิจึง เป็นของเฉพาะตน, เป็นบัจฉิตตังเวทิตัพโพ.
แต่มันเป็นของจริง และมันไม่ต้องรอต่อตายแล้ว สวรรค์อื่น ๆ
ถ้าหากมันจะมีอีก จะมีอีกก็สวรรค์ก็ตามใจเถอะ, มันก็ขึ้นอยู่กับ
สวรรค์นี้, สวรรค์ชนิดนี้เป็นเหตุให้มีสวรรค์อื่น ๆ ทุก
ชนิด คือทำหน้าที่ของตน.

ทุกคนทำหน้าที่ของตน ไม่มีคนที่ว่างงาน;
คนว่างงานนั้น เพราะว่าเขาไม่อยากจะทำงานชนิดที่เขาไม่
ชอบ, หรืองานที่เขาารู้สึกว่าไม่มีเกียรติ น่าเบื่อน่าย. แต่ถ้า
เมื่อใดเขารู้ว่า งานคือธรรมะมันก็มีเกียรติไปหมด, ไม่ว่า
การงานของเทวดามหาจักรพรรดี ของคนในโลกทุก ๆ ระดับ

กระทั่งคนขอทาน. คนขอทานนั่งขอทาน ก็คือทำหน้าที่
 ของคนขอทาน เพราะอัครภาพมันอำนวยให้เพียงเท่านั้น เขา
 ก็ต้องนั่งขอทาน; แต่เขาก็ทำหน้าที่อย่างดีที่สุด ไม่เท่าไร
 เขาก็พ้นไปได้ จากภาวะของคนขอทาน.

ทุกคนอย่าบกร่องในหน้าที่ของตน ๆ อย่าง
 มนุษย์คนหนึ่ง, มนุษย์คนหนึ่งก็คือคนที่มีจิตใจสูงคนหนึ่ง
 ไม่โง่ ไม่เขลา ไม่เป็นอันธพาล เป็นบาปหยาบช้าอะไร เป็น
 มนุษย์มีใจสูง สูงอยู่เหนือความโง่เขลา เหนือความชั่ว
 เหนือความผิด เหนือความทุกข์ในที่สุด. อย่าบกร่องใน
 หน้าที่ของตน, หน้าที่อย่างมนุษย์ ที่ต้องทำให้ได้ ให้สมกับ
 ว่าเป็นมนุษย์มีจิตใจสูง. ไม่ไปหลงทำหน้าที่ของยักษ์มาร
 ภูตผีปีศาจ เพราะหลงไป. เดียวนี้หลงไป จึงไปทำหน้าที่
 ของยักษ์ ของมารของภูตผีปีศาจ คือคดโกงคอร์ปชั่นในหน้า
 ที่การงาน กระทั่งไปจับ ไปปล้นในที่สุด. นี่หลงไปทำหน้าที่
 ของยักษ์ ของมารของภูตผีปีศาจ, เพราะว่าเขาได้หลงไป.

ในโลกนี้ยังมีอยู่มาก ที่คนไม่ได้บูชาหน้าที่การ
 งาน แล้วก็คอยหาทางที่จะรวยลัด, รวยลัด ซึ่งหมายถึง
 การคดโกง, แล้วก็คดโกงอย่างเร็ว คือฆ่าฟัน ปล้นจับ

จึงเอามา เป็นการคดโกงอย่างเร็วที่สุด. ในโลกยังเต็มไปด้วย
 ภัยสิ่งเหล่านี้ ก็เพราะว่าในโลกนี้ยังมีคนชนิดนั้น อยู่ไม่น้อย
 ที่เดียว.

ถ้าทุกคนแต่ละคนในโลกรู้จักว่า ธรรมะคือ
 หน้าที่ หน้าที่คือธรรมะ คือพระเจ้าที่ช่วยให้, แล้วก็บูชา
 หน้าที่ รักพอใจในหน้าที่, ทำหน้าที่อยู่อย่างสนุกสนาน
 บัญหาอย่างที่ว่านั้นก็จะมี, ปัญหาของโลกก็จะหมดไป
 เพราะทุกคน หรือทุกชีวิต หรือทุกคน มีหน้าที่ที่ประจำอยู่
 อย่างไม่บกพร่อง.

ขอให้โลกประสบความสำเร็จในเรื่องนี้เถิด. การ
 ศึกษาในโลก ขอให้เป็นที่ไปเพื่อช่วยให้คนรู้จักหน้าที่
 ของตน, แล้วเป็นสุขในการทำหน้าที่ของตน, ยกย่องนับถือ
 แก่หน้าที่ของตน, พอใจและเป็นสุขเมื่อกำลังทำหน้าที่อยู่
 โลกก็จะหมดปัญหา. ไม่ใช่ทุกคนหวังจะเอื้อที่จะหาเงินมา
 โดยวิธีที่เหน็ดเหนื่อยที่สุด ได้เปรียบที่สุด, แล้วก็มา
 ๕ ซ้อหาบัจจัยแห่งกิเลส ซึ่งจะยิ่งส่งเสริมกิเลส และช่วยให้
 เกิดความเห็นแก่ตนยิ่งขึ้นไป, แล้วก็ทำความผิดพลาดอย่าง
 ๕ นานมากชน ๆ.

ในที่สุคนี ขอสรุปความว่า หน้าที่นั้นแหละคือ
 ธรรมะ, ธรรมะนั้นคือหน้าที่นั้นเอง, เพราะช่วยเราได้
 อย่างพระเจ้าช่วย. ถ้าไม่มีหน้าที่ถูกต้องแล้ว ไม่มีพระเจ้า
 ไหนจะมาช่วย, หรือจะช่วยก็ช่วยไม่ได้ ให้เป็นพระเจ้า
 อย่างไม่มา ก็ช่วยคนที่ไม่ทำหน้าที่ของตนไม่ได้. ถ้าทำ
 หน้าที่ของตน หน้าที่นั้นจะกลายเป็นพระเจ้าขึ้นมา และ
 ช่วยได้อย่างแท้จริง. ถ้าไม่มีหน้าที่อันถูกต้องอันแท้จริง
 ก็เท่ากับตายแล้ว ตายแล้วๆ ตายแล้ว ตายในทางจิตในทาง
 วิญญาณ ไม่มีความหมายแห่งความเป็นมนุษย์เหลืออยู่เลย.
 เมื่อพอใจในหน้าที่ ก็เกิดสวรรค์แท้จริงขึ้นมาในหน้าที่
 ที่นั้นและเวลานั้น, สวรรค์จึงคือความพอใจ ในหน้าที่ที่เรา
 กำลังกระทำอยู่อย่างสมควรแก่ตน, แล้วทุกคนก็เป็นอิสระ
 จากปัญหาทุกชนิด ทุกระดับ ทุกเวลา ทุกสถานที่.

ขอให้ท่านทั้งหลายทุกคน รู้จักหน้าที่โดยถูกต้อง
 โดยแท้จริง จนถึงกับสนุกในการทำหน้าที่ มีสวรรค์เมื่อกำลัง
 ทำหน้าที่เป็นที่พอใจแห่งตน, ยกมือไหว้ตนเองได้อยู่ด้วย
 ความเป็นสุข ทุกทิพาราตรีกาลเทอญ ฯ ๐๐๐๐๐

ทำดี ดีแล้ว เป็นพร

ทำดี ดีแล้ว เป็นพร ไม่ต้องอ้อนวอน
ขอพระใครให้กวน

พรที่ให้แก่ฉันผวน เป็นเหมือนลมหวาน
อวลไปอวลมาอย่าหลง

พรทำดีเองมันคง วันคืนยั่งยืน
ข้อตรงต่อผู้รู้ทำ

อยากกรวยด้วยพรเพียรบำ- เพ็ญบุญกุศลนำ
ให้ถูกให้พอต่อตน

ทุกคนเกิดมาเป็นคน ชั่วดีมีจน
เป็นผลแห่งกรรมทำเอง

ถือธรรมเชื่อกรรมอย่าแยง บาปชั่วกลัวเกรง
ทำแต่กรรมดีทวิพร.

พ. สุเมธ

เมื่อไม่รู้จักตัวเอง ก็ไม่รู้ว่าตนควรจะมีหน้าที่อะไร.

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย,

การบรรยายปาฐกถาธรรมทุกครั้งของอาตมา ทำให้ไป
ด้วยการถือหลักว่า ศีลธรรมไม่กลับมาโลกาวินาศ ศีลธรรม
กลับมาโลกาสงเข็น ปรมัตถธรรมกลับมาโลกาสว่างไสว
ปรมัตถธรรมไม่กลับมาโลกามีคมนตรี ทั้งนี้ ปรมัตถธรรม
ต้องกลับมา เพื่อเป็นรากฐานของศีลธรรม, หรือเป็น
อุคมคติของศีลธรรมนั่นเอง.

ในครั้งที่แล้วมา อาตมาได้กล่าวโดยหวัหวัว่า เมื่อ
พอใจในหน้าที่ที่กำลังกระทำ ก็มีสวรรค์อยู่ ณ ที่นั่นเอง. นั้น
ความหมายลึกเป็นปรมัตถธรรม ว่าถ้าได้ทำหน้าที่ที่พอใจ,
พอใจเพราะว่าหน้าที่คือธรรมะ ธรรมะคือหน้าที่, พอใจอย่างนี้

ปาฐกถาธรรมทางสถานีวิทยุ เมื่อ ๑๘ ต.ค. ๒๕

ความพอใจนั้นเป็นสุขแล้วก็ป็นสวรรค์อยู่ ณ ที่นั้นเอง
ในขณะที่กำลังกระทำนั้นเอง.

ส่วนครั้งนั้น สืบต่อการบรรยายครั้งนั้นต่อไปว่า เมื่อ
ไม่รู้จักตัวเอง ก็ไม่รู้ว่ตนควรจะมีหน้าที่อะไร. ต้อง
รู้จักตัวเอง ว่าคืออะไร, แล้วก็จะได้สามารถทำหน้าที่ได้โดย
สมบูรณ์.

ไม่มีสติปัญญา ก็ทำไปตามอำนาจกิเลส.

เดี๋ยวนี้เมื่อไม่รู้จักตัวเอง ก็ไม่รู้ว่ตนควรจะมีหน้าที่
อะไร. มัน มีแต่ตัวกูของอวิชา ตัวกูของความไม่รู้ ตัวกู
ของความมมมาย, ไม่มีตัวตนของโพธิปัญญา. ผลก็เกิด
ออกมาว่าเขาไม่รู้จักช่วยตัวเอง แล้วเขาก็ไม่รู้จักบังคับ
ตัวเอง ไม่ฝึกฝนตนเอง เพราะไม่รู้จักตัวเอง. เขาก็ไม่รู้จัก
ทำที่พึงให้แก่ตนเอง กระทั่งว่าเขาไม่รู้จักปัญหาของตัวเอง
ว่ามีอยู่อย่างไรด้วย, ไม่รู้จักจุดหมายปลายทางของตนเอง.

คิดดูให้ดี เมื่อเป็นดังนี้ ก็ทำอะไรได้แต่ตาม
สัญชาตญาณ, คือไม่มีสติปัญญา และจะเป็นสัญชาตญาณ
อย่างสัตว์ด้วย. มันจึงมีลักษณะกระเต๋ไปในทางที่ ต้องมี

ผู้นั้นมาใช้ให้ทำ, ต้องเขียน เพราะขี้เกียจจะทำ หรือบังคับให้ทำ ซึ่งก็มีอยู่โดยมาก, และที่เห็นได้ชัดๆ ในเด็กๆ. ดังนั้นมันก็ต้องมีอะไรที่เป็นปัจจัยภายนอก มาล่อ มาหลอก มาบังคับให้ช่วยตัวเอง ซึ่งมีอยู่มาก ในหมู่วัยที่ค่อยพัฒนา หรือไม่พัฒนา.

ลองคิดถึงดูเถอะว่า ต้องมีคนอื่นมาล่อมาหลอก ให้ช่วยตัวเอง หรือถึงกับบังคับให้ช่วยตัวเอง ซึ่งจะมีให้เห็นอยู่บ่อยๆ ในระบบของการปกครอง. มีหมู่วัยตั้งแต่ต้นแสวงหากุศล ด้วยการล่อหลอก ให้บุคคลจำนวนหนึ่ง ทำหน้าที่ที่ควรจะทำ หรือที่เรียกว่าพัฒนา; ถ้าไม่อย่างนั้นเขาไม่พัฒนา เขาไม่พัฒนา. ต้องใช้อุบายอย่างนั้นอุบายอย่างนั้น ล่อหลอก ให้พ้นมาจากความเป็นคนป่าเถื่อน ซึ่งตามปกติก็ชอบอบายมุข, คือความเพลิดเพลินอันหลอกลวง : ดมน้ำเมา เที่ยวกลางคืน ดูการเล่น เล่นการพนัน คบคนชั่วเป็นมิตร เกียจคร้านทำงาน ที่เรียกว่าอบายมุข. และจำเป็นอยู่เอง ที่จะต้องเป็นคนชอบเอาเปรียบ, ชอบเอาเปรียบตามแบบของอบายมุข, และพร้อมกันนั้น ก็ชอบโอ้อวด ในลักษณะยกตนข่มท่าน,

ยกตนข่มท่านจนเกิดเรื่องเกิดราวขึ้นมา ในสังคมของคน
พวกนี้.

เขาไม่มีสติปัญญา เป็นเครื่องเชื่อเชิญให้ทำงาน
มีแต่กิเลสเป็นเครื่องบังคับให้ทำ; ถ้าจะพูดให้ชัดก็ว่า
มีแต่กิเลสไสหัวให้ทำงาน; ไม่มีสติปัญญาอันละเอียดประณีต
สุขุมกลบ้นกาลใจ หรือเชื่อเชิญให้ทำงาน ซึ่งเป็นลักษณะ
ของผู้มีสติปัญญา, มองเห็นชัดเจนแจ่มแจ้ง ในสิ่งที่
จะต้องทำ และผลที่จะได้รับ ก็มีกำลังใจ ในการที่จะ
ทำงาน ด้วยตนเอง, ไม่ต้องมีอะไรมาบังคับ. แต่คนที่
ไม่รู้จักตัวเอง ไม่รู้จักชีวิตตัวเอง เขาไม่มีปัญญา, ไม่มี
สติปัญญาที่โหนมา เชื่อเชิญให้ทำงาน ก็มีแต่กิเลส, คือ
ทำงานไปตามอำนาจของกิเลส. ขึ้นชื่อว่ากิเลสแล้ว มันก็
ไม่ได้เชื่อเชิญคอก, มันบังคับ มันไสหัว สนตะพายอะไร
ก็แล้วแต่จะเรียก ให้ทำ.

เมื่อไม่มีสติปัญญามาเป็นเครื่องเชื่อเชิญ ก็มีแต่ถูก
กิเลสไสหัวให้ทำ, เขาจึงทำตามอำนาจของกิเลส, และมี
ลักษณะแปลกออกไปกว่าสติปัญญา ก็คือว่า เขาทำด้วยความ
ยึดมั่นถือมั่น หมายถึงมั่น และ เครียดครัดในการกระทำ จึงมี

ความทุกข์มาก และเสื่อมสุขภาพ เพราะทำด้วยความยึดมั่น
ถือมั่น.

คำๆ นี้ต้องเข้าใจให้ดี มีความเข้าใจผิดกันอยู่มาก
ในหมู่คนบางพวก, ว่าถ้าไม่มีความยึดมั่นถือมั่นแล้ว มันก็
ไม่ทำอะไร. นี่เป็นคนที่ไม่มีสติปัญญา ก็พูดอย่างนี้;
เพราะมีแต่ความยึดมั่นถือมั่น ก็หวังพึ่งความยึดมั่น
ถือมั่น.

ดำรงชีวิตด้วยสติปัญญา, ไม่ต้องยึดมั่นถือมั่น.

เตียน^๕ชอบบอกกล่าวให้เป็นที่ชัดเจน เข้าใจกันว่า
เรามีสติปัญญาเป็นเครื่องเชื่อเชิญให้ทำ แล้วทำไปด้วย
สติปัญญา, ไม่ต้องทำด้วยกิเลสตัณหา หรือความยึดมั่น
ถือมั่น. ความยึดมั่นถือมั่นนั้นเป็นสิ่งเลวร้าย, เป็นตัวการ
อันเลวร้าย ที่จะทำให้เกิดความทุกข์ ไม่ควรจะมีเข้ามา
เกี่ยวข้อง.

แม้แต่ว่าลูกเด็ก ๆ ของเรา ก็อย่าทำอะไรด้วยความ
ยึดมั่นถือมั่น; เช่นว่ามีตุ๊กตาไว้เล่นก็อย่ายึดมั่นถือมั่น พอ

ตกแตกมันจะร้องไห้ มันจะโวยวายเกินความพอดี, ตุกตา
แตกมันก็ร้องไห้ เพราะความยึดมันถือมัน. ดังนั้นแม่
ลูกเด็ก ๆ ก็ต้องรู้จักความยึดมันถือมัน ว่ามันเป็นสิ่ง
เลวร้าย, มันไม่ควรจะมี.

เด็กโตขึ้นมา ก็ไม่ต้องยึดมันถือมัน แม้ในการ
เล่าเรียนหรือการสอบไล่; ถ้าสอบไล่ตก มันก็จะไปฆ่า
ตัวตาย, สอบไล่ได้ มันก็ตั้งใจเหมือนกับจะเป็นบ้า นี่ไม่
ปกติทั้งนั้น.

ทีนี้มาถึงหนุ่มสาว มีความยึดมันถือมัน มากแล้ว
มันก็ต้องฆ่ากันตาย ฆ่าตัวเองตาย, ฆ่าคนข้างเคียงตาย,
ได้อย่างง่าย ๆ เพราะความยึดมันในกิเลสตัณหาของตน.

พ่อบ้านแม่เรือน ก็เหมือนกัน ถ้ามีความยึดมัน
ถือมัน อยู่ตลอดเวลาแล้ว มันก็เครียด มีชีวิตที่เครียดครัด
จะต้องเป็นโรคประสาทประจำตัว, จะต้องมีแต่ความทน
ทรمانอย่างเนบเนียน อยู่ในชีวิตนั้น ๆ มีการเสื่อม
สุขภาพ ไม่สดชื่นแจ่มใสเลย.

พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้เป็นหลักว่า สิ่งทั้งปวง
อันใคร ๆ ไม่ควรยึดมันถือมัน, ก็หมายความว่า สิ่งทั้งปวงนั้น

เป็นสิ่งที่ใคร ๆ ต้องทำด้วยสติปัญญา, อย่าทำด้วยความ
 ยึดมั่นถือมั่น ทำด้วยความยึดมั่นถือมั่น ก็คือทำด้วย
 ความโง่ เรียกว่าอุปาทาน, ทำด้วยอุปาทาน. แต่ถ้าทำด้วย
 สติปัญญา ไม่โง่ ไม่ยึดมั่นถือมั่น ก็เรียกว่าสมาทาน,
 สมาทานนั้นใช้ได้, ถือเอาเป็นอย่างดี ก็ทำไปอย่าง
 ถูกต้อง. ส่วนอุปาทาน, อุปาทานยึดมั่นถือมั่นนั้นมัน
 ใช้ไม่ได้, มันโง่ แล้วมันก็เครียด แล้วก็เป็นที่ทุกข
 เหมือนกับคนรอกอยู่ตลอดเวลา, มีชีวิตที่หนักอึ้งอยู่ตลอด
 เวลา, แล้วมันก็ทะลุกลางปล้อง ประกอบกรรมอันธพาล
 อันโหดร้ายได้โดยง่าย.

ทำด้วยสมาทาน ไม่ใช่อุปาทาน.

ขอให้ทุกคน มีความเข้าใจในข้อนี้ว่าจะทำอะไร ๆ
 ก็อย่าทำด้วยอุปาทาน ยึดมั่นถือมั่น อย่างเครียดครัด ซึ่ง
 จะนำไปสู่ความทุกข์ และนำไปสู่ ความยกตนข่มผู้อื่น
 เป็นธรรมดาไปเสีย. แต่ทำด้วยความรู้สึกผิดชอบชั่วดี
 อย่างถูกต้อง อย่างนี้เรียกว่าสมาทาน, สมาทานแปลว่า
 ถือเอาอย่างดี ถือเอาไว้อย่างดี รับเอาไว้อย่างดี.

เช่น จะมีศีล ก็อย่ามีด้วยอุปาทาน ยึดมั่นถือมั่น
 อย่างเครียวครัด, แต่จงทำอย่างสมาทาน คือถือไว้อย่าง
 พอดี จึงจะมีศีลที่ถูกต้องและมีประโยชน์ เป็นเครื่องดับทุกข์
 ได้. ถ้าถืออย่างยึดมั่นถือมั่น ก็กลายเป็นศีลพัตตอุปาทาน,
 ศีลพัตตอุปาทาน ยึดมั่นถือมั่นในศีลพรัต ลูปคลำให้สกปรก
 ไร้ความหมาย ไร้เหตุผลที่ถูกต้อง.

ฉะนั้นใคร ๆ ก็จงกระทำหน้าที่ของตน ด้วยสติ-
 ปัญญา อย่างที่เรียกว่าสมาทาน; อย่าทำด้วยโง่เขลา
 ยึดมั่นถือมั่น ที่เรียกว่าอุปาทาน. แม้จะประพฤติวัตร
 ปฏิบัติอะไรสักอย่างหนึ่ง ก็จะต้องทำด้วยความรู้สึกที่เป็น
 สมาทาน; อย่างทุกวันนี้ นิยมกินผัก กันมากขึ้น งดกินเนื้อ
 แล้วก็กินผัก ก็จงทำด้วยสมาทาน อย่าทำอย่างอุปาทาน.
 ถ้ากินผักด้วยอุปาทาน มันก็เป็นศีลพัตตอุปาทาน; ถ้า
 กินผักอย่างสมาทาน ทำไปด้วยสติปัญญา ก็เป็นการถูก
 ต้อง ได้รับผลตามความมุ่งหมาย ของการที่จะกินผัก ซึ่ง
 กำลังนิยมกันมากยิ่งขึ้นทุกที.

รวมความว่า ชีวิตที่มีการดำรงไว้อย่างถูกต้องนั้น
 ไม่ต้องมีความยึดมั่นถือมั่น ซึ่งเป็นเหตุให้มีความรู้สึก

เหมือนกันว่า ตกรรททั้งเป็น; แต่ให้มีลักษณะเป็นการ
สมาทาน : สมาทานชีวิต, สมาทานความเป็นคน, สมาทาน
ความเป็นมนุษย์ ด้วยสติปัญญาเถิด.

จงรู้จักใช้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีอยู่ในตน.

ที่นี้จะพูดถึงการรู้จักตัวเอง. ที่พูดมาแล้วนั้นเป็น
การกระทำด้วยการไม่รู้จักตัวเอง; ที่นี้เราต้องการความรู้จัก
ตัวเอง, รู้จักตัวชีวิต รู้จักอรรถภาพของตน สถานะของตน
หรือธรรมชาติแห่งความเป็นมนุษย์ของตน นี้จะต้องรู้จัก,
รู้จักจนถึงกับว่า มีความวิเศษอยู่ในตัวชีวิต หรือในตัว
ของมนุษย์ เหมือนกับมีแก้วสารพัดนึก เราจะใช้สร้างสรรค์
อะไรก็ได้, เพื่อจะบรรลุผล หรือมรรคผลระดับไหนก็ได้.
อย่าปล่อยให้ความวิเศษ ที่มีอยู่ในตนนี้เป็นหมันไป.

จงรู้จักใช้คุณค่า หรือ คุณสมบัติ หรือ สิ่งศักดิ์-
สิทธิ์กายสิทธิ์ที่มีอยู่ในตน, คือใช้ทำอะไรก็ได้ ใช้ทำอะไร
ก็ได้: ทำเลขก็ได้ ทำดีก็ได้ ไปนรกก็ได้ ไปสวรรค์ก็ได้
ไปนิพพานก็ได้, มีแก้วชนิดหนึ่งอยู่ในตัว ซึ่งใช้สร้าง
อะไรก็ได้, ขอให้รู้จักใช้; แต่ว่ามันต้องเป็นการช่วยตัวเอง

ไม่ใช่นอนรอ ให้สิ่งใดหรือผู้ใดมาช่วย. มันต้องช่วยตัวเอง
 คือ รู้จักใช้สิ่งพิเศษในตัวเองนั้น ให้ทำอะไรไปใน
 ลักษณะที่เป็นที่พึงแก่ตนเอง.

อย่างน้อยก็รู้ว่า เราไม่ได้เกิดมาสำหรับเป็นทุกข์;
 อย่าเป็นทุกข์ให้ละอายแมว, แมวมันไม่ทุกข์ คนเป็นทุกข์
 มันก็ต้องละอายแมว; เราไม่ได้เกิดมาสำหรับเป็นทุกข์.
 ฉะนั้นอะไร ๆ ที่เป็นความทุกข์ เราต้องสลัดออกไป, และ
 ไม่ได้เห็นเป็นของแปลกอะไร เป็นของที่สลัดออกไปได้
 ควบคุมได้. อย่าได้เป็นทุกข์, อย่าได้เป็นโรคประสาท เป็น
 ทุกข์น้อย ๆ อยู่เป็นประจำ.

และต้องมีความรู้เด็ดขาดลงไปว่า เราไม่ยอมให้
 ตัวเองแก่กิเลส, คือเราไม่เป็นที่อาศัยของกิเลส. คนโง่งยอม
 ให้ตัวเองแก่กิเลสเสมอ, คนโง่งคนบุญคุณ ย่อมให้ตัวเองแก่
 กิเลส แล้วแต่กิเลสจะชักนำไปทางไหน. แต่ผู้มีสติปัญญา
 ไม่ยอมให้ตัวเองแก่กิเลส, ไม่เป็นที่อาศัยของกิเลส คือเป็น
 คนของสติปัญญาหรือของมนุษย์ ซึ่งมีคำ แปลว่ามีจิตใจ
 สูง, หรือ มีเหล่ากอของผู้มีจิตใจสูง. คำว่า สูง ก็คือว่า
 ความทุกข์ท่วมทับไม่ได้, เหมือนกับที่สูงน้ำท่วมไม่ได้.

เดี๋ยวนี้มีจิตใจสูง ก็เลสและความทุกข์ท่วมทับไม่ได้, นั่นแหละ
คือมาตรฐานของมนุษย์ ผู้มีสติปัญญา.

แต่ความยากลำบากมีอยู่อย่างหนึ่งว่า การรู้จักตัว
เองนี้ เป็นของยากสำหรับบุรุษน คือคนที่ไม่ได้รับการ
ศึกษามาอย่างเพียงพอ; บุรุษนถ้าได้รับการศึกษา ได้รับความ
แนะนำไปด้วยดี ได้ฟังธรรมของพระอรหันต์ ก็ค่อยๆ
กลายเป็นกัลยาณบุรุษน คือคนที่ที่จะน้อมนำไปได้ โดย
พระศาสดา โดยระบบคำสั่งสอนของพระศาสดา. บุรุษน
คนไม่มีสติปัญญานั้น มีแต่ความประมาท, ความ
ประมาทคือการกระทำผิดรอบด้าน เพราะไม่รู้ว่าอะไรเป็น
อะไร. เพราะไม่รู้ว่าอะไรเป็นอะไร, มันก็ไม่มีสติ ที่จะ
ควบคุมอะไรให้เป็นไปตามครรลองของอะไร, มันเลยเป็นคน
ที่ไม่มีหนทาง, ไม่มีหนทาง. เป็นคนไม่มีหนทางพึ่งดูให้
มัน ไม่มีหนทาง ที่จะดำเนินไปสู่ที่สุดแห่งความทุกข์.

บุรุษนธรรมตา ไม่รู้จักความจริงข้อนี้ แล้วก็ไม่
ค่อยยอมรับความจริงข้อนี้. ดังนั้นเขาควรจะรู้จักรักตัว รู้จัก

สะสางปัญหาของตัว โดยถามตัวเองเสมอๆว่า เกิดมาทำไม? ปัญหาสำคัญที่สุด ก็คือไม่รู้ว่า ตัวเองเกิดมาทำไม?

ควรรู้ว่า เกิดมาทำไม?

คำว่า เกิดมาทำไม^{นี้} บางคนจะไม่ยอมรับ^{ว่าเป็น} ปัญหาของตน, เพราะเขาจะแก้ตัวว่า เขาไม่ได้ตั้งใจจะเกิดมา. ถ้าอย่างนั้น ขอตั้งปัญหาใหม่ว่า เมื่อมันเกิดมาอย่างนี้^{แล้ว} จะต้องทำอะไร, เมื่อมันเกิดมาอย่างนี้^{ในลักษณะเช่นนี้} อย่างที่กำลังเป็นอยู่^{นี้} แล้วจะต้องทำอะไร? : สิ่งที่จะต้องทำนั้น ได้ทำแล้วหรือยัง? มันคล้ายๆกับถามว่า เป็นมนุษย์กันแล้วหรือยัง? เป็นได้แล้วมากน้อยเท่าไร พอสมควรหรือยัง? นี้คำว่า เกิดมาทำไม^{นี้} เป็นปัญหาอันลึกซึ้งซึ่งจะให้เกิดปัญหามานานาประการขึ้นมา; ถ้ารู้ว่าเกิดมาทำไมเสียแล้ว ก็เดินไปอย่างถูกต้อง, ตามหลักเกณฑ์ที่ว่าเกิดมาทำไม.

เราควรมี หลักเกณฑ์ในข้อนี้กันให้ดี ๆ, ให้ใช้ถือเป็นหลักได้ ว่าเกิดมาต้องได้สิ่งที่ดีที่สุด ที่มนุษย์ควรจะได้, จะต้องได้สิ่งที่ดีที่สุด ที่มนุษย์ควรจะได้. เมื่อ

คนนั้น ^{นี้}ไม่รู้จักตัวเอง หรือความเป็นมนุษย์ของตนเสียแล้ว ก็ ^{นี้}ไม่รู้ว่ อะไรเป็นสิ่งที่ดีที่สุด ที่ตนควรจะได้. ^{นี้}ข้อนี้ แผละเป็นเหตุผล หรือเป็นความจำเป็น ที่จะต้องได้รับการศึกษา, จะต้องได้รับการศึกษากันอย่างถูกต้อง ว่า เกิดมาทำไม, และสิ่งที่ดีที่สุดที่มนุษย์ควรจะได้ ^{นี้}นั่น คืออะไร.

ขอกล่าวเป็นหลักกลาง ๆ ไว้ในที่นี้ว่า ^{นี้}สิ่งที่ดีที่สุดที่มนุษย์ควรจะได้ ^{นี้}นั่น ก็คือมีความสุขเพราะพอใจตัวเอง ได้ทุกเวลาทุกสถานที่. มีความสุขเกิดมาจากความพอใจในตัวเอง ว่าตัวเองได้ทำหน้าที่อย่างถูกต้อง, รู้ชัดว่าธรรมะนั้น ^{นี้}แหละคือหน้าที่, ^{นี้}หน้าที่คือธรรมะ ธรรมะคือหน้าที่. เมื่อได้ปฏิบัติหน้าที่ ก็เท่ากับได้ปฏิบัติธรรมะ, มีการปฏิบัติหน้าที่อยู่อย่างถูกต้อง ทุกเวลาทุกสถานที่; ทุกเวลาก็อยากจะพูดว่า ทุกวินาที, ทุกสถานที่ก็อยากจะพูดว่า ทุกกระเปาะนั้น, ทุกวินาที ทุกกระเปาะนั้น. มีความสุขเพราะพอใจในตัวเอง ว่าได้ทำหน้าที่อย่างถูกต้อง : มีธรรมะเป็นหน้าที่ มีหน้าที่เป็นธรรมะ, มีธรรมะอยู่ทุกวินาทีทุกกระเปาะนั้น; ^{นี้}นั่นแหละคือสิ่งที่ดีที่สุดที่มนุษย์ควรจะได้. เขาก็จะมีความรู้สึกว่าเป็นเกียรติ หรือมีเกียรติ

ที่ได้เป็นอย่างนี้, มีความภูมิใจในการที่ได้เกิดมา ไม่เป็น
หมัน, ไม่เป็นหมันเพราะได้ทำให้มีความสุขความพอใจใน
ทุกเวลาในทุกสถานที่.

๖๔ เป็นธรรมชาติเป็นธรรมชาติ.

ธรรมชาติเป็นหน้าที่ หน้าที่เป็นธรรมชาติ; ขอให้
ทำหน้าที่ตามสมควรแก่สภาพของตน. มีความสามารถ
จะเป็นเศรษฐี เป็นมหาเศรษฐี เป็นประธานาธิบดี เป็น
นายกรัฐมนตรี ก็เป็นไปได้; แต่ถ้าอัตรภาพมันไม่อำนวย
ก็ต้องเป็นชาวนาชาวสวน แล้วก็พอใจอ้อมใจเท่านั้น, เพราะ
ว่าเป็นธรรมชาติ. ถ้าไม่ถึงนั้นก็เป็นการกรรมกร แล้วก็
อ้อมอ้อมใจเท่านั้น; แม้จะเป็นกรรมกรชนิดที่กวาดถนน
ล้างท่อสกปรก แจวเรือจ้าง ถีบสามล้ออะไรต่างๆ ก็มีความ
พอใจในหน้าที่. เมื่อเป็นหน้าที่แล้วก็เป็นธรรมชาติ.

แม้ที่สุดแต่ว่ามันเป็นอย่างนั้นไม่ได้ ต้องเป็นคน
ขอทาน เพราะอัตรภาพร่างกายมันไม่อำนวยให้อย่างอื่น ก็เป็น
คนขอทาน, ก็เป็นคนขอทานที่ดี มีความถูกต้อง ในความ
เป็นคนขอทาน ไม่เท่าไรก็จะคอยฟื้นสภาพความเป็นคน

ขอทาน, ไปเป็นคนธรรมดาได้. มีความเป็นมนุษย์ได้
เท่ากันกับที่ว่ามันได้มีโอกาสเป็นบุคคลมีเกียรติสูงสุด; หรือ
แม้กระทั่งเป็นเทวดาในสวรรค์.

เทวดาในสวรรค์ ก็ระวังให้ตีๆ ยังมีความโลภ
ความโกรธ ความหลงมากเหมือนกัน, พลาดไปก็หกคะเมน
หัวตกหัวห้อยลง มาเกิดในโลกมนุษย์ หรือในอบายก็
ยังได้. ถ้ายังมีปัญหาเรื่องควบคุมกิเลสไม่ได้แล้วก็ไม่ค่อย
จะทำหน้าที่ เพราะเพลินเพลินอยู่แต่ด้วยกามสุข ซึ่งเป็นผล
หรือเป็นปฏิกริยาออกมาจากการกระทำที่เคยกระทำอย่างถูกต้อง,
บัดนี้กระทำไม่ถูกต้อง มันก็ต้องหล่นลงมา.

ธรรมะคือระบบความรู้และปฏิบัติที่ถูกต้อง.

มีธรรมะเป็นหน้าที่ มีหน้าที่เป็นธรรมะ ธรรมะ
คือความถูกต้อง. ธรรมะๆ คืออะไร? ธรรมะคืออะไร?
ขอได้โปรดให้เข้าใจให้ตรงกัน เป็นหลักพื้นฐานว่า ธรรมะ
คือความถูกต้อง เป็นความรู้และเป็นการปฏิบัติที่ถูกต้อง
ไม่ใช่ถูกต้องอยู่เฉยๆ ลมๆ แล้งๆ, แต่มันเป็นความรู้และ
เป็นการปฏิบัติที่ถูกต้อง.

ถูกต้องแก่อะไร? ถูกต้องแก่ความเป็นมนุษย์
 ของตน ทุกชั้นทุกตอนแห่งวิวัฒนาการ. ตนมีความเป็น
 มนุษย์อยู่ในระดับวิวัฒนาการไหน ก็ทำให้ถูกต้อง; เป็น
 เด็กทารก เป็นเด็กโต เป็นหนุ่มสาว เป็นพ่อบ้านแม่เรือน
 เป็นคนแก่คนเฒ่า ก็ล้วนแต่มีความรู้และการกระทำที่ถูกต้อง
 แก่ความเป็นมนุษย์ของตน ทุกชั้นทุกตอนแห่งวิวัฒนาการ,
 และทั้งเพื่อประโยชน์ตนและประโยชน์ท่าน คือที่เป็น
 ประโยชน์แก่ตัวเอง และเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น ก็ไม่มีความ
 บกพร่อง, นี้เรียกว่าธรรมะๆ.

ขอ้อีกที่ว่า ธรรมะคือ ระบบความรู้หรือการ
 ปฏิบัติที่ถูกต้อง แก่ความเป็นมนุษย์ ทุกชั้นทุกตอน
 แห่งวิวัฒนาการของตน ทั้งเพื่อตนเองและเพื่อผู้อื่น.
 ความถูกต้องแก่ความเป็นมนุษย์ของตน ทุกชั้นทุกตอนแห่ง
 วิวัฒนาการ ทั้งที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ตน และประโยชน์
 ผู้อื่น.

ถ้าทำได้อย่างนี้ ก็มีความเป็นธรรม, หน้าที่ที่จะ
 ต้องทำ ก็เพื่อความเป็นอย่างนี้, หน้าที่นั้นแหละเป็นธรรม
 เป็นตัวธรรม เพราะว่าตัวหน้าที่คือตัวการปฏิบัติ, แล้วก็
 ปฏิบัติให้เป็นธรรม ก็ถูกต้องแก่ความเป็นมนุษย์ของตน

ทุกชนทุกตอนแห่งวิวัฒนาการ. ทั้งเพื่อประโยชน์ตนเอง
และเพื่อประโยชน์ผู้อื่น.

ขอให้มีความถูกต้อง เช่น น้อยๆ ทุกวินาที มองดู
ตัวเองแล้วก็พอใจ พอใจแล้วก็ยกมือไหว้ตัวเองได้, พอใจ
จนยกมือไหว้ตัวเองได้, เพราะมันเป็นความจริงเป็นความ
ถูกต้องที่แท้จริง และมองเห็นแล้วก็เห็นได้ว่า ได้ช่วยตัวเอง
ได้โดยแท้จริง.

ธรรมะนั้นมีหน้าที่ช่วยผู้ปฏิบัติไม่ให้ตกจม,
หน้าที่ที่มีคุณสมบัติที่จะช่วยผู้นั้นไม่ให้ตกจม; ธรรมะ
กับหน้าที่จึงเป็นสิ่งเดียวกัน ใช้พูดกันมาแต่โบราณ, ก่อน
พุทธกาล มีคำว่าธรรมะใช้และหมายถึงหน้าที่ ซึ่งจะต้อง
มีให้ถูกต้องอยู่ตลอดเวลา. นี่เป็นสิ่งที่ทำได้อย่างไร ก็ขอให้
พิจารณาดู, จนกระทั่งเห็นว่า ทำหน้าที่เท่านั้น ทำหน้าที่
ที่ถูกต้อง แก่ความเป็นมนุษย์ของตน, แก่สภาพของตน,
แก่สถานะของตน ตามที่เป็นอยู่อย่างไร, แล้วมันก็จะช่วยยก
สถานะ หรืออย่างน้อยก็ดำรงสถานะอยู่อย่างพอจะมี
ความสุขสะดวกสบายได้.

ขอให้มีความเข้าใจอันถูกต้อง ในลักษณะที่เป็น
 ปรมัตถธรรม เพื่อเป็นอุคฺมกฺติแก่ศีลธรรม. ศีลธรรม
 เป็นตัวการประพฤติปฏิบัติโดยตรง, ปรมัตถธรรมเป็น
 อุคฺมกฺติหรือเหตุผลของศีลธรรม ที่ว่าทำไมจึงต้องทำ
 อย่างนั้น. ทั้งนั้น สิ่งทั้งสองนี้ จะต้องมาด้วยกัน ต้อง
 ไปด้วยกัน, จึงมีคำกล่าวเกิดขึ้นอย่างที่อาตมาถือเป็นหลักว่า
 ศีลธรรมกลับมา โลกาสงบเหิน ศีลธรรมไม่กลับมา โลก
 วิชาศ, ปรมัตถธรรมกลับมา โลกสว่างไสว ปรมัตถธรรม
 ไม่กลับมา โลกามีตนนที คนก็ทำอะไรผิดๆ ไปเสียหมด.
 นี้เป็นกฎของธรรมชาติ ทั้งนั้นจึงได้พูดกันมากหน่อย ถึง
 เรื่องของปรมัตถธรรม คืออุคฺมกฺติของชีวิตและความรอด,
 จากปัญหาทั้งปวงของมนุษย์นั้น.

บัดนี้เราก็ได้พูดกันถึงปรมัตถธรรม ว่าเมื่อไม่
 รู้จักตัวเอง ก็ไม่รู้ว่าตัวเองควรจะมีหน้าที่อะไร; นี่มัน
 จะต้องรู้จักตัวเอง ซึ่งมันเป็นเรื่องของปรมัตถธรรม. ครั้น
 รู้จักตัวเอง ว่าอยู่ในลักษณะอย่างไร ก็ทำหน้าที่ให้เหมาะ
 ให้สม, เรียกว่า ประพฤติธรรมะอยู่ตลอดทุกเวลาทุก
 สถานที่ จนกระทั่ง ยกมือไหว้ตัวเองได้ เมื่อไรก็ได้ เมื่อไร

ก็ได้ คือพอนึกถึงตัวเองมองดูตัวเองเมื่อไร ก็ยกมือไหว้
 ตัวเองได้, แล้วจะมีความสุขชนิดไหน ยิ่งไปกว่าความสุข
 ชนิดนี้เล่า. นี่ก็มีความสุขที่แท้จริง ไม่ต้องซื้อหาด้วยเงิน
 แต่ต้องด้วยการดำรงชีวิตให้ถูกต้อง ตามความหมายแห่ง
 ความเป็นมนุษย์ของตน.

หวังว่าท่านทั้งหลาย จะได้นำไปพิจารณาดู เมื่อ
 เห็นว่ามีความจริงเป็นอย่างนี้แล้ว ก็ขอให้ตั้งตนอยู่ในความ
 ถูกต้อง แก่วิวัฒนาการของตน ทุกชั้นทุกตอน มีความสุข
 อยู่ทุกทิพาราตรีกาล ตลอดไปเทอญ ๗๑

คนเราเมื่อมีลาภ ก็มีเสื่อมลาภ เมื่อมียศก็มี
 เสื่อมยศ เมื่อมีสุขก็มีทุกข์ เมื่อมีสรรเสริญ ก็มีนินทา
 เป็นของคู่กันมาเช่นนี้ จะไปถืออะไรกับปากมนุษย์
 ถึงจะดีแสนดีมันก็ดี ถึงจะชั่วแสนชั่วมันก็ชั่ว นับ
 ประสาอะไร พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐเลิศยิ่งกว่ามนุษย์
 และเทวดา ยังมีมารผจญ ยังมีคนนินทาติเตียน ปุถุชน
 อย่างเราจะรอดพ้นจากโลกะธรรมดังกล่าวแล้วไม่ได้
 ต้องคิดเสียว่า เขาจะติก็ช่าง ชมก็ช่าง เราไม่ได้ทำ
 อะไรให้เขาเดือดเนื้อร้อนใจ ก่อนที่เราจะทำอะไร
 เราคิดแล้วว่า ไม่เดือดร้อนแก่ตัวเราและคนอื่น เรา
 จึงทำ เขาจะนินทาว่าใส่ร้ายอย่างไรก็ช่างเขา บุญเราทำ
 กรรมเราไม่สร้าง พยายามสงบกาย สงบวาจา สงบใจ
 จะต้องไปกังวลกลัวใครติเตียนทำไม ไม่เห็นมีประโยชน์
 เปลืองความคิดเปล่าๆ

**จากธรรมะของภิกษุ
 พระยานรรัตน์ราชมานิต**

เมื่อพอใจในหน้าที่ที่กำลังกระทำ ก็มีสวรรค์อยู่ ณ ที่นั้นเอง.

- ทุกคนต้องทำหน้าที่ตามควรแก่อัธยาศัย.
- ทำหน้าที่คือการปฏิบัติธรรม.
- ต้องทำหน้าที่ด้วยความรักและบูชา.
- ความสุขจริงไม่ต้องใช้เงิน แต่คนยัณธพาลไม่เข้าใจ.
- สัมมาทิฏฐิมีแล้ว ทำให้มีสวรรค์.
- จิตเป็นสวรรค์ทุกคนก็ห่มคัมภีระ.
- ไม่หลงทำหน้าที่ของภุมมคติบิศาจ.

เมื่อไม่รู้จักตัวเอง ก็ไม่รู้ว่ตนควรจะมีหน้าที่อะไร.

- รู้จักตัวเองแล้วจะทำหน้าที่ได้ถูกต้อง.
- มีสติปัญญาจะไม่ตกเป็นทาสอบายมุข.
- คนไม่มีสติปัญญาอย่าทำอะไรไปตามความยึดมั่นถือมั่น.
- ดำรงชีวิตให้ถูก ไม่ต้องยึดมั่นถือมั่น.
- สมาทานถูกต้อง ไม่ใช่อุปาทาน.
- ในตัวชีวิตมีแก้วสารพัดนึก, เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์พิเศษ.
- ตามตัวเองเสมอว่า เกิดมาทำไม.
- ธรรมเป็นหน้าที่ คือความถูกต้องทุกกรณี.